

MÁTYÁS SÁNDOR

nem akarták-e "beszervezni"? Válasza világos volt: "Igen, de azt mondtam, hogy semmi illegális feladatot nem vállalok, ha a magyar iparnak használni tudok, azt megteszem." Adott szavához, hazájához, önmagához, a szakmája etikájához, barátaihoz éppúgy hű maradt, mint családjához, feleségéhez, aki mindig ott volt mellette, s a háttérben segítette tudós életpályájának kibontakozásában. Életútjára visszatekintve elmondta, megadatott neki a jólét, a szakmai előrehaladás lehetősége éppúgy, mint a szeretetteljes családi háttér, s ennél többet nem is kívánhat egy ember. Igaz, sokat hiányolta a családját, mert korábban valakinek közülük mindig itthon kellett maradnia... (Az akkori rendszer biztosítéka volt, hogy visszatérjen hazájába.) Ma is megérinti a lelkét, amikor visszagondol azokra az időkre, amikor Magyarországot választotta, ezt a kis vergődő országot.

Ugyanígy, mindig fontos volt számára a szülővárosa, melytől soha nem vált el. 2003-ban, 70. születésnapja alkalmából, *Hódmezővásárhely díszpolgára* kitüntetés adományozott a város szakmai tevékenysége és a Vásárhelyhez való hűsége elismeréseként. S hogy mit jelent számára a mai Vásárhely?

„Örömet, hogy fejlődik, a hazai érzést, de szomorúságot is, hogy miért kellett a házunkat lebontani, amely a dominikánus zárdával szemben volt, ahonnan csak át kellett futnom az úttesten, hogy ministrálhassak reggelente. A mi házunk lett az Andrassy úton a legutolsó ház, amit lebontott a buta rendszer. A helyén most egy új társasház épült. A diófám, amin a Tarzan-kunyhóm is volt, az sincs meg... A többi ház, lakás, a város több pontján, ahol előtte laktunk megvan. Nem szokták elhinni nekem, hogy emlékszem egy bajuszos, barnahajú idegenre, József Attilára: két-három éves voltam, amikor Makai ügyvédéssel egy házban laktunk, az akkori Horthy Miklós, ma Ady Endre út elején, az emléktáblával jelzett házban...Az emlékek végül is szépek és meghatározók...” - vallja Gyulai porfesszor.

Kívánjuk, hogy a jövőben egyszerre élje meg professzor úr tudományos munkájában a megérdemelt sikert és magánéletében szeretettel a boldogságot!

Benák Katalin

Fontosabb díjai, elismerései

Akadémiai Díj (1984)
Széchenyi-díj(1993)
Prima-díj(2003)
Hódmezővásárhely díszpolgára (2003)
Magyar Köztársaság Érdemrend középkeresztje (2004)
Széchenyi Társaság Díja (2008)
Eötvös Loránd Fizikai Társulat Érme (2009)
Joint Research Intitute (Dubna, Oroszország) díja (2000)
„Fellow” Insitute of Physics (London, 2003)
„Fellow” European Physical Society (2005)

Mátyás Sándor, alias Bózsó Sándor – már ahogy Németh László csomorkányi „emlékezete” nevezte – minden humán tárgyat tudott oktatni. Személyében azért fura diákfigura volt, mert hipochondriáján sokat vicceltünk, suttogó hanghordozása sem segített a tekintélyének megerősítésében.

Módszerei? Azok meg hihetetlenek voltak. Nekem tanított hol latint, hol magyart, hol angolt. Mielőtt bejött az osztályba, a házi feladatot kórusban kellett ismételve szavalnunk. Be is mászott a fulünkbe. Igaz, be-beállítottuk a folyosói WC-ajtót 45°-os szögbe, hogy tükörként végiglássuk azon a folyosót, lássuk, mikor jön az osztály felé, de azért csak fel-felolvastuk a leckét.

A különleges módszerei közül egy – első példának. Sose feleltetett jegyre. Az osztályozó konferencia előtt azonban, amikor bejött az osztályba, azt kérdezte: „Na, gyerekek, ki tudja legjobban a latint?” Ordítottuk, hogy „Hegyi Marci!”. Marci, jezsuitaként, ami külön portrétörténet az emlékeimben, nemrég ment nyugdíjba a New York-i Fordham egyetem biológia-professzoraként. „Nos, Marci, fiam, állj ide! Ki a következő?” Akkor rendszerint engem ordítottak. „Jóska, fiam, állj mögém!” A „ki a következő?” kérdéssel végül az egész osztály kigyóvonalban állt a katedra előtt. Mi ugyan sose árulkodtunk egymásra, de a sorba állításban benne volt az is, hogy ki szokta a másikéről leírni a házi feladatot... A kigyóvonal elé odaállt „Matyi”, ahogy hívtuk és így szólt: „Eddig adok jelest, eddig adok négyest, innen hármast...” Rosszabbat talán egyikünk se kapott, érdemelt. Ha valakinek a rendűsége függött a vonal meghúzásától, lehetett itt-ott könyörögni is...

A kérdés a legszebb emlékemről szólna. Amit elmondandó vagyok, az ugyan nem a legszebb, de talán a legnagyobb hatású emlékem Vásárhelyről, a Bethlenről. Ami ezek után elmesélhető, megérthető. Nekem nagyon szerencsés gyerekkorom volt: első generációs szüleim, akiknek Vásárhely nagyon jó gazdasági körülményeket biztosított, a nyelvtudásomat rendkívül komolyan vették. Gimnazista, azaz tízéves koromra, közel anyanyelvi német és jó angol tudásom lehetett.

Ez a történet akkortól szól, amikor Mátyás éppen angolt tanított nekünk. Az

ő óráján az a tízegyhány gyerek, akik szerinte használni is fogják az angol tudásukat, külön padosorban ültek, és mint egy magántanár foglalkozott velük. Az igazságosságnak azzal tett eleget, ha valaki közülük sorozatosan nem készült, illetve a „mocsból” valaki dugdosta a kezét, kicserélte őket. Szóval be lehetett jutni az elitbe.

A történet a fordulat évének nevezett szörnyűség előtt játszódott, azaz amikor még a *School Post* című képes angol iskolai újság számai bejöhettek hazánkba és olvastuk, használtuk mi is. Én, aki mint mondtam, a családi szerencséje folytán jóval a társaság tudása előtt jártam angoltól, ott ülhettem az elit padosorban, csak csendben kellett maradnom, meg azért figyelnem, mert Mátyás fel-feltett minden órán nekem is valami kérdést. Egy alkalommal, amikor a házi feladat a *School Post* egyik szacikke volt, amire máig emlékszem: valami építészeti cikk volt, benne olyan „különleges” szavakkal, mint bolthajtás, meg ilyenek, ez az obligát szó-kérdés elért engem is. Arra már nem emlékszem, hogy nem tudtam-e a kérdéses szót, vagy szinonimát mondtam, Mátyás tanár úr rögvest kapcsolt, hogy bele se néztem a leckébe. Odatelepedett a tanári székekkel elélem és folytatta a szó-kérdést. Az csak hab a tortán, hogy a nem-tudom-válaszaim után, minden szó-nál hátramatott: „Na, Béla, fiam?” Az eminens társam mindent tudott, vagy, ha nem, a szöszedete is ott volt az ölben segítségül. Én, ahogy akkor mondtuk: bezúgtam, leégtem teljesen. És most jött a java. Mátyás kérte a szöszedetet. „Tanár úr, belátom, hogy most nagy hibát követtem el, de, tetszik tudni, nekem nincs szöszedetem.” „Jóska fiam,” mondta hihetetlen önuralommal „mától fogva szótárfüzetet vezetsz!” Nem lettem volna önmagam, ha pimaszul nem folytatom: „És a jövőben mit írok bele?” „Minden szót, amit tudsz!” hangzott az azonnali, a pedagógusi zsenialitását bizonyító döntés. És nekem, attól fogva, éveken át, minden órára vagy száz szót kellett kiírnom a szöszedetembe, míg másoknak csak tíz-huszat. Ellenőrizte.

Hát ilyenek voltak a bethlenes tanáraink!

Az emberré válásomban ez a nap víz-választó lett.

Gyulai József